

Yusuf Halacıoğlu professzor, Törökország vezető történekutató intézménye, a Török Történelmi Társulat elnöke „*Örménykérdés – török szemmel*” címmel 2006. május 9-én tartott előadást. Az előadó az Oszmán Birodalomban élt örmények 1915–16. évi deportálására vonatkozó levéltári források alapján foglalta össze kutatási eredményeit. Mondandója leglényegesebb állításai, ill. következtetései a következők voltak.

1. Az örmények (az ő szóhasználatával) „áttelepítése” a kormányzat válaszingtezkedése volt arra, hogy az első világháború négy frontján harcoló birodalom örmény lakossága 16 helyen fellázadt, terrorcselekményeket követett el, tömegesen állt át a támadó orosz sereg oldalára. A nagyhatalmak már a háború előtt létrehozták a velük együttműködő örmény szervezeteket, hogy segítségükkel vigyék végbe a birodalom felosztását.

2. A sok ezernyi forrásban (korabeli kormányzati utasítások, rejtjeles táviratok, konzuli jelentések stb.) szerinte még csak utalást sem találni arra, hogy az ifjú török vezetés az egész örménységet faji alapon ki akarta volna irtani. A háború küszöbén a birodalom örmény lakossága valamivel 1,5 millió felett lehetett, az „áttelepítettek” száma 500 ezer fő körül mozgott. A deportálás nem érintette az isztambuli, a katolikus és protestáns örményeket, s az ortodoxok közül is csak azokat, akikről feltételezték, hogy együttműködnek az ellenséggel. Az előadó a genocídiumként való minősítés ellen emel szót – a törökök számára ugyanis ez nemcsak szakmai, hanem nemzeti presztízskérdés is –, ugyanakkor elismeri, hogy „tragédia” történt.

3. Az előadó állítása szerint a rendkívül súlyos körülmények és a harci cselekmények, nem pedig a kormányzat tudatos, végiggondolt szándéka miatt pusztult el mintegy 270 ezer örmény az áttelepítés során.

4. 1916-ban a deportálást leállították, majd a háború végén lehetővé tették az elűzöttek visszatérését. A kormányzat intézkedéseket hozott az örmények kárpótlására és a velük kegyetlenkedők megbüntetésére.

Halacıoğlu professzor előadásában más népirtásokkal nem foglalkozott, azokkal nem vont párhuzamot (így a holokausztot sem említette). Kérdésre válaszolva határozta el az örmények sorsát a holokauszttól, valamint utalt arra, hogy a történelemben számtalanszor pusztítottak el nagy tömegben embereket, de számos tudományos vita tárgyalja: melyik akció minősíthető genocídiumnak.

A nemzetközi közvéleményt foglalkoztató, politikai következményekkel is járó történelmi kérdéssről tartott intézeti előadást vita és élénk – esetenként éles – sajtópolémia követte. Többen elvetették a török megközelítést és interpretációt. Az azonban tény, hogy a kérdés vizsgálóinak a török kutatás által feltárt adatokat a jövőben tekintetbe kell venniük.

Az előadással kapcsolatban több hír is megjelent az írott és elektronikus sajtóban, ezek közül adunk válogatást.

Népiirtás vagy áttelepítés

Népszabadság • [Hovanyecz László](#) • 2006. május 10.

Mind nagyobb nemzetközi érdeklődést vált ki, mi történt az I. világháború alatt a törökországi örményekkel. Erre kívánt reagálni az MTA Történettudományi Intézete tegnapi rendezvényével, amelyen Yusuf Halacoglu, a Török Történelmi Társulat elnöke tartott előadást.

A történész hangsúlyozta, hogy 1914 előtt nem létezett örmény probléma az Oszmán Birodalomban. A másfél milliós örménységet azonban az antanthatalmak fel akarták használni az olajkincsek által erősen felértékelődött birodalom felosztására. Ezért a franciák, az angolok és az oroszok már jóval a háború előtt létrehozták a velük együttműködő örmény szervezeteket, amelyeknek területeket is ígértek egy önálló ország alapításához. Az örmények egyebek között ezen ösztönzések hatására követtek el terrorcselekményeket. Például stratégiai fontosságú távírvonalakat robbantottak fel. Ezek nyomán kezdődött meg 1915-ben áttelepítésük a birodalom sivatagos területeire. Ezt a hatóságok a történész szerint a lehetőségekhez képest emberségesen igyekeztek megszervezni. Egyetlen olyan utasításnak sincs nyoma a dokumentumokban, amely szerint az örményeket ki szándékozták irtani. A különböző források szerint körülbelül félmillió volt az áttelepítettek száma, közülük mintegy 270 ezren pusztultak el. A háború végén a török kormány törekedett az örmények kárpótlására és a velük kegyetlenkedők megbüntetésére. 1921-ben, a jelentős kivándorlás után is egymillió örmény élt Törökországban. Yusuf Halacoglu szerint nem lehet genocídiumról beszélni a történeteket értékelve, de ha valaki emellett tör lándzsát, forduljon bírósághoz.

Az előadást követő vitában *Karsai László* történész egyebek között azt kifogásolta, hogy török kollégája alapvetően külső tényezőket tesz felelőssé a történetekért. Megkérdezte, elfogadták-e a török hatóságok a kollektív bűnösség elvét? Yusuf Halacoglu szerint nem lehet kollektív felelősségre vonásról beszélni, mert 400 ezer örményt egyáltalán nem érintettek az események. Azt pedig, mint mondta, nem lehet ismervül értékelni, hogy nagyon sokan haltak meg, mert akkor genocídiumnak kell minősíteni Hirosimát, a jelenlegi háborút, de még az izraeli-palesztin konfliktust is.

Forrás: <http://www.nol.hu/cikk/403383/>

Holokauszttagadás a Magyar Tudományos Akadémián

Népiptás? Áttelepítés!

Seres László 2006. május 14. 14:36

Ha az MTA-történészeket egy kicsit is érdekelte volna a meghívott személye, két Google-kattintás után kideríthették volna: Svájcban tavaly genocídium-tagadás miatt eljárás indult Halacoglu ellen.

Ki emlékszik manapság az örmény genocídiumra?

Adolf Hitler, 1939

Hurrá, reformok elé néz a Magyar Tudományos Akadémia. Egyelőre ugyan még jól megbüntetik azt a kutatóorvost, aki nemrég az ÉS-ben bírálni merészelt az elavult finanszírozási rendszert, a közepszerűség uralmát, a tekintélyelvűséget, a "paternalisztikus, archaikus irányítást", a kutatók halálig tartó privilégiumait, de ez mindegy, az akadémia elnöke a minap "soha nem látott reformokra" kérte az MTA közgyűlését. Hogy az még mennyi idő? Ugyan. A hazai akadémiai élet radikális reformja már május 9-én, kedden megkezdődött.

Akkor történt ugyanis, hogy az MTA Történettudományi Intézetének hivatalos vendége volt David Irving pszeudotörténész, holokauszttagadó, aki a szűkebb szakmai közönség előtt arról beszélt: szó sincs genocídiumról, egyszerűen át kellett szállítani azt a pár százezer zsidót egyik helyről a másikra, kellett az élettér a többségi népek, különben is, együttműködtek a szövetségesekkel, és hát a zsidók már csak olyanok, hogy nem bírják az áttelepítést. 1933 előtt egyébként nem volt zsidóprobléma Németországban. A deportálást a németek igyekeztek emberségesen megszervezni, de ezek a túlérzékenyek hálátlan módon így is meghaltak, szám szerint pontosan 270 ezren. Nem kell túldramatizálni.

Ez történt az MTA Történettudományi Intézetében múlt kedden? Nem egészen. Majdnem.

NEM MONDTAM IGAZAT: nem David Irving tartott előadást május 9-én a neves akadémiai intézetben. Hanem, mint azt a Népszabadság neutrális hangvételű, rövid tudósításából megtudtuk, Yusuf Halacoglu történész, a Török Történelmi Társulat (TTK) elnöke, aki - remek szervezői érzékkel az örmény genocídium április végi emléknapijára időzítve - Budapesten minden további nélkül előadhatta: nem történt népiptás, ennek konkrétan nincs semmiféle írásos bizonyítéka. Az örmények összességében másfél millióan voltak az Oszmán Birodalomban, és mivel az antant fel akarta használni őket - sőt, önálló országot ígért nekik -, muszáj volt lépni. Különben is, az antant által felheccelve terrorcselekményeket követtek el, pl. egész távírvonalakat robbantottak fel, muszáj volt őket deportálni, ezt követelte meg az akkori telekomhelyzet.

Az örmények kitelepítése 1915-ben kezdődött meg a sivatagos területekre, amit a hatóságok "a lehetőségekhez képest emberségesen igyekeztek megszervezni"- mondta Budapesten a török akadémikus, hangsúlyozva, hogy 1914 előtt nem létezett "örmény probléma" az országban (de jó lett volna, ha a tudósító megkérdi tőle, mióta jelentenek népek problémát). Mintegy félmillió volt az áttelepítettek száma, közülük 270 ezren pusztultak el, hiába, az ember a lelkét kiteszi, a napfényes délre küldi őket, de ezek meghalnak, még jó, hogy csak ennyien, merthogy népiptási szándék nem volt. Legközelebb majd másik költöztető céggel dolgoztatunk.

Ha a csávó privát meghívásra, a Vér és Becsület vagy a Magyarországi Törökök Revizionista Történelmi Egyesületének éves közgyűlésén mondja mindezt, nincsen gond. Ha a nyilatkozat az MTV Éjjeli Menedék című megboldogult műsorában történik, nyelvek egyet, nyomok egy feljelentést az ORTT Panaszbizottságának, mint tettem Irvingnél, oszt jó napot: a szolás szabad, de azért ne a közszolgálatban szórakozunk. A szolás valóban szabad, alaptörvényünk

egy Ab-határozat értelmezésében a szólást annak tartalmára tekintet nélkül védi, a határ a közvetlen és nyilvánvaló veszély, jelentős hiba lenne a holokauszt vagy a mohácsi vész tagadóit börtönbe zárni. Nade. Azért állami, akadémiai rangra sem kéne őket emelni.

Ha a reformok előtt álló, évi 50 milliárd forint közpénzből gazdálkodó Magyar Tudományos Akadémia egyik intézete, esetünkben a történettudományi kicsit utánanézett volna annak, kit is hívtak ide népirtás és/vagy áttelepítés ügyben értekezni, másképp nézne ki sok minden ebben a vérzivatar és tudatlanság sújtotta kis hazában.

*

Yusuf Halacoglu ma a hivatalos török revizionista történetírás egyik vezető személyisége, az örmény genocídium tagadásának nemzetközileg is ismert képviselője. Ő Törökország egyik legfontosabb ideológiai exportcikke, a hivatalos ankarai vonallal összhangban európai előadások tucatjaiban képviseli a "deportálási" nézetet, s szerinte hiba, sőt bűn volna a török EU-csatlakozást összekötni az örményekkel szembeni "állítólagos" genocídiummal. Korábban még azt mondta, 56 ezer örmény "tűnt el" 1915 után, és csak 10 ezret gyilkoltak meg.

Ezek szerint azóta van papírja plusz 260 ezerről, és ha ez így megy tovább, még életében eljut a valós adathoz: szisztematikusan, etnikai, vallási és politikai okból, az "ifjú török" nacionalisták által 1915-22 között parancsra meggyilkolt 1,5 - 1,8 millió örmény polgárig (a 2,5 millióból!). Minderről számos írásos bizonyíték, fotó, honlap tanúskodik.

Ha az MTA-történészeket egy kicsit is érdekelte volna a meghívott személye, két Google-kattintás után kideríthették volna: Svájcban tavaly genocídium-tagadás miatt eljárás indult Halacoglu ellen, amiért 2004-ben Winterthurban kijelentette, hogy nem történt népirtás, max. 200 ezren halhattak meg. (A svájci antirasszista törvények megsértése miatt ugyanígy eljárás indult egy kis török baloldali párt vezetőjének hasonló megnyilvánulása miatt is.). Sőt, álláspontja szerint az örmények követtek el genocídiumot 519 ezer török ellen. Hasonló eljárás várhat rá Franciaországban is, ha a képviselők megszavazzák az örmény népirtás tagadás büntetéséről szóló törvénymódosítást (a plenáris vita négy nap múlva kezdődik).

Még egyszer: ne büntessük börtönnel azokat, akik hazudnak, hülyeségeket beszélnek, történelmi tényeket tagadnak. A gyűlöletkeltés legyen büntethető, de a történelmi kutatásokat és a legitim viták szükségességét kérdőjelezi meg, aki a szakmai vitákat bíróságon folytatná le.

A Magyar Tudományos Akadémián történt múlt keddi botránynak azonban ehhez semmi köze: ez az ötlet valakinek az agyában megszületett, valaki ezt a csávót felhívta, ide rendelte, kiment érte a reptérre, fizette a szállását, valaki kezét fogott vele és megköszönte az előadását. Valakinek ezért felelnie kell. Nem lenne rossz üzenet, ha ez az MTA elnöke lenne.

<http://www.hirszerzo.hu/cikk.php?id=12805>

A Történettudományi Intézet igazgatóhelyettese, Pók Attila az alábbi levélben reagált a Hírszerző portálon megjelent cikkekre, amelyből az internetes portál szerkesztősége csak rövid részletet idézett. Itt a teljes levelet közöljük:

Politikamentes szakszerűség a hírportálon

Pók Attila, 2006. május 16.

Hurrá, reformok elé néz a magyar újságíró társadalom! Egyelőre ugyan még minden következmény nélkül írhatnak újságírók olyan eseményekről, amelyek témáját legfeljebb

közvetett híradásokról ismerik. A reform megkezdődött a Hírszerző nevű hírportálon, 2006. május 14-én.

Azt történt ugyanis, hogy néhány nappal korábban az MTA TTI-ben a Török Történelmi Társulat elnökének előadásán megjelent Seres László, a történettudomány doktora, az örménykérdés jeles szakértője, számos idevágó magyar és idegen nyelvű könyv és tanulmány szerzője. Ugyanerre a napra szabadságot kapott ausztriai börtönéből David Irving, aki a témakör másik, csak Sereshez mérhető, nemzetközi szaktekintélye. A Török Történelmi Társulat elnökének előadását követően a világnyelvek mellett törökül és örményül is kiválóan tudó Seres László nagy ívű „ellenelődásban” bizonyította be, hogy a török történész nem ismeri a forrásokat és az általa oly alaposan áttanulmányozott török és örmény szakirodalmat, és ezért kizárólag politikai megfontolások alapján tagadja, hogy 1915-ben genocídium zajlott le az örményekkel szemben. Seres, a nagy tekintélyű történész argumentációját csak David Irving próbálta megcáfolni, de a politikai érveket teljességgel mellőző, kizárólag szakmai tudásával brillírozó történész-újságíró érvei előtt neki is meg kellett hajolnia. Hosszabb vitára nem maradt idő, mivel Irvingnek időre kellett visszatérnie ausztriai börtönébe.

Ez történt az MTA Történettudományi Intézetében? Nem egészen. Sőt, egyáltalán nem.

Nem mondtunk igazat, sőt többszörösen is hazudtunk, pedig nem szokásunk. Seres László nem nagy tekintélyű történész, hanem tájékozatlan és pökhendi újságíró. Az előadáson nem volt jelen David Irving, és nem lépett fel sem itt, sem máshol a török történész mellett. Az viszont megtörtént, hogy egy számos forrásra és a vonatkozó szakirodalomra támaszkodó előadásban Yusuf Halacoğlu kifejtette a törökországi örmények 1915–16-os tragédiájával kapcsolatos török álláspontot. Nem beszélt ugyanakkor azokról a politikai megfontolásokról, amelyek e rendkívüli tragédiát az elmúlt évtizedek során többször állították a politikai viták középpontjába, és nem beszélt arról, hogy ennek a vitának bármilyen szerepe lehetne Törökország EU-felvételében. Csak az előadását követő vita során ejtett szót a holokausztról, osztva az annak egyediségével kapcsolatos álláspontot, s utalva arra, hogy a történelemben nem ritkán pusztították el egyes népcsoportok tagjait, és számos tudományos vita tárgyalja: melyik akció minősíthető genocídiumnak. A jelenlévők közül több szakember adott hangot eltérő véleményének, határozottan kritizálva Halacoğlu forráskezelését és érveit. Ahogy az normális tudományos diskurzus esetében lenni szokott. Ez történt május 9-én az MTA Történettudományi Intézetében.

Modernizált hazugság

Népszabadság • [Karsai László](#) • 2006. május 24.

A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének (TTI) második emeleti tanácsterme zsúfolásig megtelt a május 9-én 11 órára meghirdetett előadásra. Az előadó, Yusuf Halacoglu úr, a Török Történelmi Társulatnak (a TTI "testvérintézményének") elnöke tartott előadást Örménykérdés török szemmel címmel az 1915-ös népirtásról. Halacoglu professzor 1993 óta áll a török történészek legtekintélyesebb tudományos intézete élén. Előadásának címe már jelezte: nem törekszik objektivitásra, a hivatalos török álláspontot fogja ismertetni.

Formai szempontból modern előadást hallhattunk, power pointját sűrűn használva térképeket, ábrákat, eredeti dokumentumok másolatait vetítette egymás után. Az 1915-ös örmény népirtás történetét ismerők számára már bevezető kérdése világossá tette, mit várhatunk tőle: "Lehet-e emberek átköltöztetését genocídiumnak nevezni?" Nyilvánvaló, hogy nem, az Oszmán Birodalom vezetőinek sem az első világháború előtt, sem a világháború idején soha nem volt szándéka a birodalomban élő örmények lemészárlása, elpusztítása - igyekezett bizonyítani Halacoglu úr. Azzal kezdte előadását, hogy az 1915-ös, szerinte "állítólagos" örmény népirtás témája "átpolitizálódott", mind a törökök, mind az örmények érzelmeiktől fűtötten tárgyalják, sőt mindkét fél sajnáltatni próbálja magát. Az előadó szerint a török hatóságok "átköltöztetési" akciói során 274 500 örmény halt meg. Az nem derült ki, hogy ennek kapcsán miért próbálják sajnáltatni magukat a törökök.

Halacoglu úr szerint 1914 előtt az Oszmán Birodalomban az örményeket "hűséges alattvalóknak" tartották, akiknek egészen addig semmi bajuk sem volt, amíg a Közel-Kelet olajkincsére, befolyási övezetük kiszélesítésére ácsingózó angolok és franciák el nem kezdték őket bujtogatni. Egyetlen szót sem hallottunk az Oszmán Birodalom XVIII-XIX. századi hanyatlásáról, a török rasszista nacionalistákról, az örmény nacionalisták szabadságküzdelméről, vagy azokról a pogromokról, amelyek során 1914 előtt százával gyilkoltak halomra örményeket a birodalomban.

Halacoglu kiemelte, hogy 1914 előtt 34 örmény képviselő volt az oszmán parlamentben, a Külügyminisztériumban is meghatározó volt a befolyásuk, sőt: 50 000 örmény katona harcolt az első világháborúban. Egészen 1915-ig, tette hozzá, amikor is elvették fegyvereiket, és attól kezdve fegyvertelenül szolgáltak. Erre pedig azért volt szükség, mert az örmény katonák kijelentették, hogy nem hajlandók az orosz hadseregben szolgáló örmény nemzetiségű katonákra lőni. Az nem derült ki az előadásból, hogy ezt hol, mikor, hogyan jelentették ki, miként az sem, hogy örmény "munkaszolgálatosok" ezreit dolgoztatták, kínozták halálra, sok százat pedig egyszerűen agyonlőttek.

Az előadó szerint az örmények "átköltöztetésének" fő okát maguk az örmények szolgáltatták azzal, hogy lázadni kezdtek, ezrével öldökölték a törököket, sőt még távirópóznákat is döntögettek. Az örmény lázadók már a katonai utánpótlási vonalakat fenyegették, ezért logikus, jogos és érthető, hogy a veszélyes belső ellenségeket át kellett költöztetni. Halacoglu úr részletesen idézte, ismertette az egykorú török hivatalos utasításokat, amelyek előírták, hogy az "átköltözőkkel" humánusan kell bánni, őket óvni, őrizni kell. Ám sajnos egyes - főleg kurd nemzetiségű - elemek számos örményt megöltek az "átköltöztetés" során. Nota bene: Sztójay Döme, az 1944. március 19., hazánk német megszállása után kinevezett kollaboráns miniszterelnök is többször hangsúlyozta, hogy csak humánusan szabad a magyar zsidókat deportálni, nem lenne méltó, ha a csendőrök pl. vernék, vagy rugdosnák a védtelen embereket... Halacoglu úr annyit azért elismert, hogy a - szerinte - 480 000 "átköltöztetett" örmény közül 274 500 fő elhalálozott, többségük "éhség és betegségek" következtében. Ebből logikusan azt a következtetést is le lehetett volna vonni, hogy néhány százezer "átköltöztetett" élelem és orvosi ellátás híján volt.

Halacoglu úr előadása végén határozottan leszögezte, hogy semmiféle olyan terv nem létezett az Oszmán Birodalomban, amely valamennyi örmény fizikai megsemmisítését célozta volna, tehát nem is volt örmény genocídium. Nos, az ENSZ 1948-as definíciója szerint a népirtás egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport valamennyi tagjának, vagy egy részének legyilkolása, fizikai, szellemi gyötrése, életkörülményeik rombolása, születési számuk szándékos csökkentése, gyermekeik elszakítása szüleiktől, vagy népüktől. Ezek mind-mind a

népirtás fogalomkörébe tartoznak. E definíció szerint még az is népirtásnak nevezhető, amit az előadó elmondott. Hát még, amit elhallgatott: hogy több százezer örményt nem költöztettek sehová, hanem eredeti lakóhelyükön, vagy út közben ezerszámra lemészárolták őket. Az előadó egyetlen olyan török katonai, vagy rendvédelmi forrást, jelentést nem idézett, amely arról szólt volna, mi történt az örményekkel a kietlen hegyvidéki, sivatagos tájakon. Pedig erről a korabeli német és amerikai katonai és diplomáciai jelentések egyaránt beszámoltak. Henry Morgenthau isztambuli amerikai követ 1915. július 16-i jelentésében már egyértelműen "deportation"-t írt, és világosan megfogalmazta: az örmények lázadása ürügyén folyik a népirtás. Július 20-i jelentésében megemlítette, hogy például Trebizond (Trabzon) városban és környékén mintegy 10 000 örmény élt a világháború előtt. Közülük 5200 főt "eltávolítottak", a 15 éven aluli örmény lányokat, valamint a 10 éven aluli fiúkat pedig árvaházakban helyezték el. A deportálók tehát tudták, hogy az "átköltöztetett" szülők, rokonok soha többé nem fogják látni szeretteiket.

Halacoglu úrnak egy kérdésben igaza volt: az örmény genocídium másmilyen volt, mint a zsidó holokauszt. A török rasszista nacionalisták "csak" örménymentessé akarták tenni a birodalmat, de nem tartották az emberi civilizáció ellenségeinek az örményeket. Mindazonáltal a (nem török) szakirodalomban általánosan elfogadott becslés szerint legkevesebb egymillió örményt pusztítottak el, gyilkoltak halomra különböző módszerekkel, a maradék egymilliót pedig 1923-ig kivándoroltatták, vagy maguktól elmenekültek. A muzulmán hitre áttérteket nem bántották, a népirtás kulturális genocídiummal párosult.

A magam részéről nem tartom hibának, hogy az MTA TTI illetékesei módot adtak a legtekintélyesebb török történésznek arra, hogy álláspontját Budapesten is kifejthesse. Hallgatói meggyőződhetnek arról, hogy történelmi hazugságokat a legmodernebb technikai eszközökkel, tudományosan szánt érvrendszerrel sem lehet hihetően előadni.

Forrás: <http://www.nol.hu/cikk/404955/>